

Andrzej Pryba

Święta Rodzina wzorem duchowości rodzinnej

Salvatoris Mater 11/3, 68-79

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W ostatnim czasie można zauważyć spore zainteresowanie problematyką duchowości. Nie oznacza to jednak, że duchowość nie przeżywa również swoistego rodzaju kryzysu. Na ten stan rzeczy ma wpływ kryzys kultury i cywilizacji ostatnich dwudziestu lat¹. Jednak pomimo *wpływów różnorodnych ideologii, fenomenologii religii, nowej fali psychologii i strukturalizmu [...] wybuchło żywe zainteresowanie tym, co tajemne, mistycyzmem, doświadczeniem religijnym, „czymś więcej” niż oferuje zmaterializowane społeczeństwo, a co jest możliwe do zrealizowania w aspiracji - poprzez ryzyko, przygodę, utopię*². Możemy więc stwierdzić, że duchowość w wielu krajach rozwiniętych pod względem technicznym, ogarniętych jednocześnie przez sekularyzm, indyferentyzm i zabiegi manipulacyjne wzbudza jednak nadzieję³.

Drugim ważnym zagadnieniem, stanowiącym przedmiot niniejszej refleksji, jest małżeństwo i rodzina w kontekście życia i specyficznej duchowości rodzinnej Świętej Rodziny. Rodzina to również temat wielu gorących

Andrzej Pryba MSF

Święta Rodzina wzorem duchowości rodzinnej

SALVATORIS MATER
11(2009) nr 3, 68-79

dyskusji i, wbrew opiniom niektórych, jest rzeczywistością niezwykle istotną dla przyszłości społeczeństw, narodów i Kościoła. Pochylenie się nad zagadnieniami specyficznej dla małżeństwa i rodziny duchowości ma głęboki sens i jednocześnie związek z jakością życia. Stąd niniejszy artykuł będzie najpierw próbą zdefiniowania podstawowych pojęć związanych z duchowością w ogóle i z duchowością małżeńsko-rodzinną w szczególności. Następnie będzie on odwoływał się do szczególnego wzoru tejże duchowości, jakim jest Rodzina z Nazaretu, by w końcu na tej podstawie spróbować przedstawić konkretne propozycje dla duchowości rodzinnej w codzienności.

1. Wokół definicji duchowości małżeńsko-rodzinnej

Duchowość jest pojęciem różnie definiowanym. Dzieje się tak z racji wielu jej odmian, szkół⁴ i źródeł. Spróbujmy jednak uporządkować

¹ Por. L. BORIELLO, G. DELLA CROCE, B. SECONDIN, *Duchowość chrześcijańska czasów współczesnych (Historia duchowości, t. VI)*, Kraków 1998, 422.

² TAMŻE.

³ Por. TAMŻE, 423.

⁴ Warto przywołać w tym miejscu klasyczną definicję szkoły duchowości autorstwa Waleriana Słomki: *Szkola duchowości religijnej jest swoistą interpretacją i realizacją drogi doskonałości, właściwą dla pewnych grup lub kręgów wyznawców inspirowa-*

w tym względzie kilka kwestii. I tak, gdy bierzemy pod uwagę duchowość religijną, a przecież przede wszystkim o ten rodzaj duchowości w tym artykule chodzi, to za Stanisławem Witkiem możemy stwierdzić, że jest to *forma duchowego życia opartego na akceptacji sacrum jako wartości nadrzędnej, kształtującej świadomość człowieka i jego dążenie do osobistej doskonałości w perspektywie pełni eschatycznej; zespala w sobie religijność, ascezę oraz mistykę, wchodzące również w skład etosu*⁵. Definicja duchowości religijnej jest ważna, jak to zostało już wspomniane na początku niniejszych rozważań. Daje ona bowiem mocne podwaliny do dalszych rozważań na temat duchowości.

Kolejnym ważnym krokiem na drodze dochodzenia do duchowości rodzinnej jest wyjaśnienie pojęcia duchowości chrześcijańskiej. Jest ona formą duchowego życia religijnego, która ma na celu zjednoczenie z Bogiem przez Osobę Jezusa Chrystusa. Ta forma duchowego życia jest realizowana i kształtowana zgodnie z nauką Mistrza z Nazaretu. Nauka ta jest poparta przykładem Jego życia i dziełem zbawczym, przekazywanymi w ramach chrześcijaństwa. Realizacja tejże duchowości będzie polegać na urzeczywistnieniu etosu chrześcijańskiego, który będzie przejawiał się w życiu religijnym, ascezie i misticie osób ochrzczonych⁶. Oczywiście na przestrzeni wieków duchowość chrześcijańska przyjmowała różne formy życia. Dawniej preferowano konieczność wyłączenia się z życia świata dla prowadzenia intensywnego i pogłębionego chrześcijańskiego życia po to, by móc jednoczyć się z Bogiem poprzez kontemplację i mistykę. Obecnie w ramach duchowości chrześcijańskiej kładzie się nacisk na duchowość inkarnacjonizmu⁷. Kościół podążając za Wcielonym Boskim Słowem, które jest uobecnione w naszym świecie, *wciela się w struktury tego świata, by go doprowadzić do odnowy i zbawienia*⁸.

Ten właśnie rodzaj duchowości jest pewnym drogowskazem dla człowieka na drodze do zjednoczenia z Bogiem. Pokazuje on, że świętość człowiek może osiągnąć poprzez współpracę z dziełem stwórczym Boga

nych przez przykład i wskazania twórców danej szkoły. W. SŁOMKA, *Duchowości szkoły*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 4, red. R. ŁUKASZYK, L. BIENKOWSKI, F. GRYGLEWICZ, Lublin 1983, kol. 316.

⁵ S. WITEK, *Duchowość religijna*, w: TAMŻE, kol. 330.

⁶ Por. M. DANILUK, *Duchowość chrześcijańska*, w: TAMŻE, kol. 317.

⁷ Duchowość inkarnacjonizmu bazuje na akcie stwórczym Boga i Wcieleniu Bożego Syna Jezusa Chrystusa, ukazując godność natury ludzkiej. Z tym sposobem ujęcia duchowości jako wcielenia można się spotkać u Brugnoliego i Werona. Zob. P. BRUGNOLI, *La spiritualità*, Brescia 1971; E. WERON, *Teologia życia wewnętrznego ludzi świeckich*, Poznań-Warszawa 1981; TENŻE, *Budzenie olbrzyma. Laikat – duchowość – apostołstwo*, Poznań 1995.

⁸ S. ZARZYCKI, *Duchowość katolika świeckiego*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. KAMINSKI, Lublin 2006, 194.

w codzienności, w podejmowaniu konkretnych zadań wpływających ze zobowiązań stanu (w małżeństwie i rodzinie), w wykonywaniu wyzwań zawodowych⁹.

W podobnym duchu na temat duchowości chrześcijańskiej wypowiada się Henri Caffarel, kapłan i współtwórca ruchu duchowości małżeńskiej Equipes Notre-Dame. Jego osoba jest ważna w dochodzeniu do definicji duchowości rodzinnej z racji wieloletniej pracy apostołskiej z małżeństwami sakramentalnymi pragnącymi, na tej podstawie, docho- dzić do świętości¹⁰. Caffarelowi bliska też była Święta Rodzina z Naza- retu. Do Niej wielokrotnie się odwoływał. Z Niej czerpał inspiracje do odkrywania duchowości małżeńsko-rodzinnej. Twierdził on: *Duchowość jest nauką, która zajmuje się życiem chrześcijańskim i drogami prowa- dzącymi do jego pełnego rozwoju*¹¹. Natomiast ów pełen rozwój życia chrześcijańskiego to uwielbienie Boga, asceza w podejmowaniu wysiłku pracy nad sobą w konkretnym miejscu życia wyznaczonym właśnie przez Boga.

Duchowość chrześcijańska jest pewnym stylem życia człowieka, któ- ry zmierza do zjednoczenia z Bogiem przez Jezusa Chrystusa. Powtórzmy to raz jeszcze, duchowość chrześcijańska jest podstawą i „przestrzenią” dla realizacji duchowości małżeńskiej, która będzie się wyrażała między innymi przez specyficzną religijność, ascezę, dialog małżeński czy też mistykę¹².

W przypadku małżeństw, ich rozwój duchowości, właściwej im i charakterystycznej dla nich, to wędrówka przez życie w służbie Bogu całym swoim życiem.

Duchowość małżeńska i rodzinna należy więc do kategorii duchowości katolików świeckich. Natura tego powołania polega na zwróceniu się ku rzeczywistości, w której żyją, przy jednoczesnym poszukiwaniu

⁹ Por. M. DANILUK, *Duchowość chrześcijańska...*, kol. 326.

¹⁰ Ks. H. Caffarel uważał, że należy w działaniach duszpasterskich dostrzegać małżon- ków wspólnie. Twierdził on, że dążenie do świętości i osiągnięcie jej dotyczy małżon- ków, którzy mają do dyspozycji sakrament małżeństwa. Aby to dobrze zrozumieć, małżonkowie winni rozpocząć od badania Bożego zamysłu względem małżeństwa. Zachęcał więc małżonków, z którymi współpracował, by próbowali sobie odpowie- dzieć na pytania: Czym jest sakrament małżeństwa? Co tworzy ten sakrament w ich życiu? Jaka jest jego szczególna łaska? W jaki sposób oddaje małżonków Bogu i w jaki daje im Boga? Jakość odpowiedzi wprowadzonych w życie codzienne poszczególnych małżonków miała wpływ na ich życie duchowe w codzienności. EQUIPES NOTRE- DAME, *Henri Caffarel – zagubiony w Bogu. Rekolekcje*, Poznań 2008, 8-9.

¹¹ H. CAFFAREL, *List miesięczny Equipes Notre-Dame*, Paryż 1950, za: EQUIPES NOTRE-DAME, *Ojciec Caffarel prorok małżeństwa*, Poznań 2009, 30.

¹² Por. M. KASZOWSKI, *Nasz charyzmat. Duchowość małżeńska i rodzinna*, „Domowy Kościół” (1996) nr 69, 10.

Królestwa Bożego. Mają oni uświęcać się w świecie, będąc przy źródle łaski pulsującej w Kościele. Mają opierać się na sakramencie małżeństwa. Tym samym mają oni uświęcać świat, kierując go ku Bogu. Ten styl życia ma być przepojony działaniem Ducha Świętego.

*Katolicy świeccy winni być znakiem miłości Chrystusowej czerpiącej ze źródła odkupienia, i – z racji szczególnego związku ich stanu życia z tajemnicą Wcielenia – zmierzającej do uświęcenia świata i doskonalenia jego doczesnego wymiaru*¹³. Wcielenie Bożego Syna bezpośrednio przeżywała Rodzina z Nazaretu. To Ona jest w sposób szczególny wzorem dla tych, którzy żyją sakramentem małżeństwa. Warto więc przyjrzeć się tej niezwyklej Rodzinie i Jej duchowości, by następnie spróbować nakreślić drogę duchowości małżeńsko-rodzinnej.

2. Małżeństwo Józefa i Maryi

Biorąc do ręki Nowy Testament, napotykamy zaraz na samym początku dane dotyczące Józefa, Maryi i Jezusa z Nazaretu. W przekazie Mateuszowym znajdziemy rodowód Jezusa w formie zstępującej, natomiast u św. Łukasza wstępującej¹⁴, który dla Izraelitów stanowił bardzo ważny element tradycji danej rodziny. Rodowód był przekazywany z pokolenia na pokolenia. Czyniono to z wielką pieczołowitością. Analizując to zagadnienie, warto przywołać tok rozumowania Jerzego Buxakowskiego: *I tak Mateusz przedstawił przodków w porządku trzech układów po czternaście imion: czternastu przodków od Abrahama do Dawida, czternastu od Dawida do uprowadzenia babilońskiego i czternastu od niewoli babilońskiej do Józefa, męża Maryi, z której narodził się Chrystus*¹⁵. Mamy tu więc do czynienia z rodziną królewskiego pochodzenia, która została ukształtowana w klimacie zwyczajów i praktyk, statutów i praw narodu wybranego oświecanego i oczyszczanego przez Boże Objawienie w ciągu długich lat¹⁶. Rodzina ta, mimo że zaistniała

¹³ S. ZARZYCKI, *Duchowość katolika świeckiego...*, 194.

¹⁴ Interesujące wyjaśnienie na temat rodowodu Jezusa z Nazaretu daje bp Jan Szlaga: *Genealogia biblijna stawia bowiem niejako tezę, że wymieniona w niej osoba, przeważnie męzczyzna, tworzy określony fragment historii pokoleń, ta zaś jest po prostu historią zbawienia. Kto zatem nie mógł dowieść swojego miejsca w historii narodu wybranego, czyli w historii zbawienia, ten najpewniej do niego nie należał. Konsekwencji tego wnioskuowano przestrzegano szczególnie pilnie, kiedy mogła być zagrożona czystość religijna narodu.* J. SZLAGA, *Historyczna prawda genealogii Jezusa Chrystusa według św. Mateusza*, „Analecta Cracoviensia” (1995) nr XXVII, 303.

¹⁵ J. BUXAKOWSKI, *Wprowadzenie do teologii duszpasterstwa rodzin*, Pelplin 1999, 29.

¹⁶ Por. S. BARTINA, *Święta Rodzina w Starym Testamencie – wizja ogólna*, w: *Życie dla Świętej Rodziny*, red. A. BAJORSKI, Ciecchocinek 2006, 28.

na płaszczyźnie nadprzyrodzonej, to była zwyczajna i realna. Chociaż Józef nie będzie w rzeczywistości naturalnym ojcem Dziecka, które się narodzi, to jednak będzie Jego ojcem w wymiarze duchowym. *Matka będzie matką i dziewicą na wieki [...]; a Dziecię będzie prawdziwym człowiekiem, zrodzonym z ludzkiej matki, lecz równocześnie Bogiem, który przez swój przykład i przez swoje słowo będzie żył razem z nami, swoimi braćmi*¹⁷.

Bóg miał wobec Rodziny z Nazaretu konkretny zamysł. Centralną postacią tego zamysłu był Jezus, Boży Syn, który poprzez Wcielenie stał się Człowiekiem. By ten zamysł mógł stać się faktem, Bóg potrzebował mężczyzny i kobiety złączonych węzłem małżeńskim. Potrzebował mężczyzny i kobiety wzajemnie się kochających. Wszak miłość rodziców jest tak bardzo potrzebna do prawidłowego rozwoju dziecka. Stąd nic dziwnego, że Bóg zagwarantował tę miłość poprzez wybór Maryi i Józefa, którzy odpowiedzieli pozytywnie na Boże zaproszenie.

Pan Bóg wybrał Maryję na Matkę Jezusa. Przez ten wybór złączył Jej osobę z Osobą Jezusa. Tym samym udzielił Maryi wielkich łask do realizacji tego zadania. W życiu Maryi spełniają się rzeczy niezwykle. To, co niemożliwe, staje się możliwe. Dzieje się tak dzięki szczególnej Bożej interwencji.

Pan Bóg wybrał również Józefa na małżonka Maryi oraz przybranego ojca Bożego Syna. Józef po pouczeniu przez anioła był jednocześnie głęboko przekonany, że małżeństwo z Maryją jest absolutnie wolą Bożą. To przekonanie motywowało go do wypełnienia Bożego zamysłu. Dlatego postanowił wziąć do siebie swą Małżonkę, *jak mu polecił anioł Pański* (Mt 1, 24)¹⁸. Poprzez ten fakt Józef wprowadził Maryję w swoje życie osobiste. Ta relacja była z jednej strony bardzo zwyczajna, z drugiej natomiast zawierała w sobie coś niezwykłego. Ich wspólne życie było przeżywaniem radości oraz doświadczeń codzienności, na które składała się modlitwa, praca i odpoczynek. Warto przywołać myśl jezuita Jeana Galota: *Ich współżycie było [...] przede wszystkim ich wspólnotą życia w łasce*¹⁹. *Łaska Boża, którą była napelniona Maryja, przenikała Jej słowa i gesty, rozjaśniała rysy twarzy, ujawniała Jej dobroć spokojną i promieniującą. Co dzień na nowo Józef był urzeczony i oczarowany jeszcze głębiej, niż podczas pierwszego spotkania. I podobnie jak w pierwszej chwili, tak i potem, właśnie Bóg był tym, który przez Maryję brał go coraz bardziej w posiadanie*²⁰.

¹⁷ TAMŻE, 24.

¹⁸ Por. J. GALOT, *Józef z Nazaretu*, Kraków 1997, 37.

¹⁹ TAMŻE, 43.

²⁰ TAMŻE, 44.

Małżeństwo Józefa i Maryi było bez wątpienia szczęśliwe. Józef znajdował w Maryi pokrzepienie. Ona natomiast znajdowała w nim podporę. Wielką pomoc dla Maryi stanowiły zalety małżonka: głęboka wiara polegająca na ufności Bogu, nieugięta odwaga, wierność, prawość oraz oddanie. Nigdy nie zawiedli się na sobie. Weszli również w głęboką duchową wspólnotę. Nie chodziło im o to, by zatrzymać się na sobie, ale by przyjąć i wychować Dziecko, które zostało im dane przez Boga. Ich małżeńskie, a jednocześnie dziewicze życie było potrzebne do stworzenia właściwego środowiska dla Zbawiciela świata²¹. Warto również zauważyć w tym miejscu, czyniąc odniesienie do dziewiczego życia, że *dziewictwo Maryi, jako znak całkowitej przynależności do Boga, jest konieczne, aby z oczywistością objawiło się, iż zbawienie świata dokonano się dzięki inicjatywie Boga i tylko Boga*²². Bo to Bóg jest inicjatorem zbawienia człowieka. Rzeczy dla człowieka niemożliwe stają się możliwe. Mimo tej szczególnej ingerencji Boga, małżeństwo Józefa i Maryi, jak to już wyżej zostało wielokrotnie wspomniane, jest prawdziwym małżeństwem. Nie jest ono namiastką małżeństwa, jakimś pobożnym pozorem. Jest to małżeństwo osób wzajemnie się kochających. Małżeństwo to – często tak określane, również i w tym artykule – jest niezwykle. Niezwykłość ta wynika z realnej obecności Boga w ich związku²³.

Nie zawsze jednak ten związek Józefa i Maryi tak był postrzegany. Toczyły się na przestrzeni lat dyskusje na ten temat. Już w starożytności, w Kościele łacińskim i greckim, pojawiały się opinie, które przeczyły istnieniu tego małżeństwa. Ewangelie jednak nie pozostawiają w tym względzie wątpliwości, nazywając Józefa małżonkiem Maryi, a Maryję małżonką Józefa (Mt 1, 18. 20. 24; Łk 1, 27; 2, 5)²⁴. Święty Augustyn natomiast zauważył, że w małżeństwie Józefa i Maryi nie brakowało żadnego z istotnych dóbr charakterystycznych dla tego stanu. Cechowała ich przecież miłość, i to w najczystszej wydaniu, oraz wierność. Cieszyli się również Synem. Był On poczęty za sprawą Ducha Świętego, jednak może być bezwzględnie uważany za Owoc ich związku²⁵.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na istotną kwestię: Rodzina z Nazaretu została jako pierwsza zaproszona do tego, by stać się obrazem komunii Trójcy Przenajświętszej. Członkowie tej niezwyklej Rodziny dali pozytywną odpowiedź Bogu świadectwem swego życia. Stąd też o Świętej

²¹ Por. TAMŻE, 45-46.

²² H. CAFFAREL, *Weź do siebie Maryję, twą małżonkę*, Kraków 1997, 114.

²³ Terminu „niezwykła” używa się również w odniesieniu do Rodziny z Nazaretu.

²⁴ Por. P. BARBAGLI, *Święty Józef w Ewangelii*, Kraków 1997, 32.

²⁵ Por. AUGUSTYN, *De nuptiis et concupiscentia*, PL 44, 421-422.

Rodzinie można mówić, że jest Ona odbiciem komunii Trójcy Świętej. Szczególnym powodem takiego stwierdzenia jest fakt Wcielenia Bożego Syna przywoływany we wcześniejszej refleksji. *Dzięki Świętej Rodzinie tajemnica trynitarna staje się widoczna oczom wierzących i kontemplujących dom nazaretański. Ta Bosko-ludzka Rodzina uchyla nam rąbka tajemnicy o wewnętrznych relacjach Trójcy Świętej, do której mamy dążyć. Maryja i Józef, widząc twarz Jezusa, widzą oblicze samego Boga. W ten sposób w Świętej Rodzinie niebo przeniosło się na ziemię, pozwalając zbliżyć się i dotknąć człowiekowi. Z tego też powodu Najświętsza Rodzina ukazuje współczesnym rodzinom cel życia ludzkiego, jakim jest dzielenie życia Syna Bożego w łonie Trójcy Świętej, począwszy od okresu, kiedy przebywał On na ziemi*²⁶. Ta obecność Boga w Osobie Jezusa Chrystusa w centrum Świętej Rodziny, tak bardzo charakterystyczna właśnie dla Niej, winna być jednocześnie wzorcowa dla poszczególnych małżeństw i rodzin budujących swoją duchowość w oparciu o sakrament małżeństwa. Rodzina z Nazaretu jest w tym aspekcie szczególnym wzorcem duchowości małżeńsko-rodzinnej.

3. Duchowość rodzinna w życiu codziennym

Życie Rodziny z Nazaretu było całkowicie zwrócone ku Bogu, ku Jego miłości. Członkowie tej niezwyklej Rodziny pragnęli wypełnić w swoim życiu wolę Boga względem nich objawioną. Czynie to poprzez modlitwę, akty kultu, pracę, zwyczajne życie, w którym objawiała się ich wzajemna miłość. Każda z osób należących do tej Rodziny realizowała Boży plan. W tej zwyczajności życia był obecny Bóg. Będąc otwartymi na Niego i podejmując z Nim ścisłą współpracę, postępowali Oni na drodze doskonałości. Ta zwyczajność życia Nazaretu jest przykładem wspaniałej duchowości rodzinnej, polegającej na dążeniu do zjednoczenia z Bogiem.

Wszyscy ludzie wezwani są do dążenia ku świętości, do prowadzenia takiego życia w codzienności, by ono doprowadziło ich do zjednoczenia się z Bogiem. Mają to czynić nie tylko poszczególni ludzie, ale i idący razem przez życie małżonkowie. Siłę do realizacji tego zadania w ich życiu daje Bóg w sakramencie małżeństwa. To właśnie w tym sakramencie Bóg dokonuje przemiany niedoskonałej ludzkiej miłości.

²⁶ A.J. SOBCZYK, *Rekolekcje ze Świętą Rodziną dla rodzin. Kontemplacja i naśladowanie Świętej Rodziny*, Pelplin 2009, 26.

Gdyby bowiem pominąć w życiu małżonków element nadprzyrodzony i ograniczyć się do stwierdzenia: małżeństwo to połączenie dwóch osób, które doświadczają w swoim życiu wielu braków i niedoborów; gdyby to miało być tylko połączenie dwóch osób, których wola jest słaba, podlegająca zmienności; gdyby małżeństwo opierać na przesłankach wyłącznie ludzkich, to zapewne trwałoby ono bardzo krótko. Po euforii następuje monotonia, często niezrozumienie, a stąd już prosta droga do rozpadu związku. Chrystus daje małżeństwu swoją miłość, lepszą miłość. Daje ją po to, aby małżeństwo miało siłę i moc do trwania w pięknej relacji, coraz głębszej więzi²⁷. *Każdy [bowiem] związek, który nie opiera się na miłości Chrystusowej, na Jego tajemniczej obecności w głębi każdego prawdziwego przywiązania, jest niepewny i zagrożony roz biciem. Zresztą, to właśnie chce wyrazić i zapewnić sakrament małżeństwa: oznacza on miłość Chrystusa, który przychodzi podtrzymywać, ożywiać miłość małżonków, nieść tę miłość w wytrwaniu aż do śmierci*²⁸. Należy więc stwierdzić, że właśnie w rodzinie zdobywanie świętości dokonuje się w codzienności, w czasie wykonywania zajęć i obowiązków wynikających ze stanu. To w wierności Nazaretu ukryta jest tajemnica prawdziwej miłości i świętości życia małżeńskiego²⁹. Do tego stanu świętości, czyli *do wspólnego uwielbienia Boga całym życiem*³⁰, mają zmierzać wspólnie. *Dlatego małżonek, chcąc być wierny swojej przysiędze sakramentalnej, już nie może swobodnie dysponować swoim życiem, swoim czasem, według własnej tylko woli, musi się dostosować do życzeń i woli współmałżonka, aby wspólnie dążyć do świętości*³¹.

Małżonkowie winni więc się uświęcać, idąc „własną drogą”. Są ku temu w pełni uzdolnieni. Wszystkie zadania wynikające z sakramentu małżeństwa są środkami uświęcenia i zasługi, jeśli zostaną wypełnione zgodnie z zamysłem Bożym. Jeżeli mąż i żona będą spełniali swoje codzienne, zwyczajne obowiązki całym sercem, pamiętając, że nie wzniosłość zadań uświęca, ale poddanie się we wszystkim woli Ojca, wówczas z pewnością osiągną doskonałość miłości i pełnię życia chrześcijańskiego – prawdziwą świętość³². Takie przeżywanie życia jest możliwe tylko wówczas, gdy małżonkowie dostrzegają w każdej chwili swojej codzienności Bożą obecność. Czynić to winni w duchu wiary. Będą wówczas mogli

²⁷ Por. J. GALOT, *Święty Józef*, Kraków 1997, 38.

²⁸ TAMŻE, 39.

²⁹ Por. A.J. SOBCZYK, *Rekolekcje ze św. Rodziną...*, 36.

³⁰ GS 48.

³¹ S. URBAŃSKI, *Ascetyczno-mistyczny rozwój życia duchowego małżonków*, „Episteme” (2000) nr 7, 255.

³² Por. B. MOKRZYCKI, *Święta Rodzina*, Kraków 2006, 72.

doświadczają Jego ustawicznej obecności i dostrzegają swoje słabości oraz wady, nie odczuwając przygnębienia. W tej sytuacji są oni motywowani do pracy nad sobą, do pomagania sobie nawzajem w postępie duchowym³³. *W świetle takiej wiary, wszystkie ich trudy nabierają sensu, ponieważ widziane są w kontekście ludzkiej niemożności, niemożliwości wypełnienia własnymi siłami*³⁴.

Małżonkowie to poszukiwacze Boga. Czynią to, jak wyżej zostało zaznaczone, nie tylko w pojedynkę, ale razem. Ich serca są spragnione poznania Boga. Poszukują Go niezwykle intensywnie, ponieważ chcą poznać Boga. By móc Go jednak poznać, muszą Go osobiście spotkać – *Rozkochani w Bogu, niecierpliwi, by się z Nim złączyć. Dla kogo Bóg jest największą wartością, tego Bóg interesuje bardziej niż wszystko inne. W takim małżeństwie wszystko jest postrzegane i pojmowane w odniesieniu do Boga. [...] Takie małżeństwo jest miejscem kultu: mąż i żona są czcicielami ‘w Duchu i prawdzie, a takich to czcicieli chce mieć Ojciec’ (J 4, 23)*³⁵. To rozkochanie się w Bogu prowadzi do miłości małżonka w Bogu i dla Boga. Miłuje się współmałżonka nie z tego powodu, kim on jest, ale kim ma się stać w nadprzyrodzonej miłości Boga³⁶.

W konkretnym życiu ma to swoje odniesienie w dialogu z Bogiem i ze sobą. Zwróćmy więc najpierw uwagę na dialog małżonków z Bogiem. Tym dialogiem w sensie ścisłym jest modlitwa. Ta forma dialogu jest szczególnym czasem wspólnego słuchania Boga, który do małżonków kieruje swoje słowo. Wówczas czytają Biblię, rozważają usłyszane słowo Boże. To w tym słowie Bóg wyraża swoją miłość do nich. Po wysłuchaniu Bożego słowa winien nastąpić moment odpowiedzi na nie. Powinna być ona szczerą, opartą na codziennej egzystencji, którą małżonkowie dobrze znają. W tę modlitwę mają być włączone również dziękczynienia, uwielbienia i prośby; formułowane w sposób bardzo konkretny, odnoszący się do życia małżonków.

Modlitwa jest warunkiem koniecznym do właściwego rozwoju życia duchowego małżonków, ich duchowości i duchowości całej rodziny.

³³ Duchowy postęp to przejście od istniejącego do doskonalszego duchowego stanu człowieka, będące formą postępu w doskonałości na drogach życia duchowego; obejmuje proces rozwoju w zakresie intelektualnym, wolitywnym, emocjonalnym i kulturowym w dziedzinie przyrodzonej, a u człowieka religijnego również w dziedzinie nadprzyrodzonej. J. STANISŁAWSKI, *Duchowy postęp*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 4, kol. 334.

³⁴ S. URBANŃSKI, *Ascetyczno-mistyczny rozwój życia duchowego małżonków...*, 271.

³⁵ H. CAFFAREL, *Oblicze ateizmu*, Rzym 1970, za: EQUIPES NOTRE-DAME, *Ojciec Caffarel prorok małżeństwa...*, 31.

³⁶ Por. S. URBANŃSKI, *Ascetyczno-mistyczny rozwój życia duchowego małżonków...*, 272.

Modlitwa małżeńska oddziałuje na całe ich życie, w którym małżonkowie słuchają tego, co Bóg mówi do nich przez ludzi, zdarzenia i odpowiadają przez stan wewnętrznej uległości i zgody. To jest pełnia życia, gdy małżeństwo otwiera się na dary Boga, Boga, który ofiaruje siebie, a dziękując za tę ofiarę ono ofiaruje siebie³⁷. Dialog małżonków z Bogiem możemy jeszcze rozszerzyć o całą rzeczywistość kultyczną, realizowaną w ramach życia Kościoła. Chodzi tu o życie sakramentalne. Jeśli Osoba Jezusa jest centrum ich małżeńskiego życia, tak jak to miało miejsce w Świętej Rodzinie, wówczas odniesienie to jest zupełnie naturalne.

Przyjrawszy się dialogowi małżonków z Bogiem, zwróćmy jeszcze uwagę na dialog pomiędzy małżonkami i poszczególnymi członkami rodziny. Rozważając bowiem zagadnienie duchowości małżeńsko-rodzinnej, nie możemy pominąć tej kwestii. *Skoro w życiu duchowym najważniejsze jest zjednoczenie w wierze i miłości z Bogiem, to dla osoby żyjącej w związku małżeńskim droga do takiego zjednoczenia prowadzi poprzez zjednoczenie – komunię osób – z mężem lub żoną. Zjednoczenie to dokonuje się poprzez dialog. Dialog jest więc drogą duchowości*³⁸. Tezę tę potwierdza również Zbigniew Nosowski, stwierdzając: *To właśnie dialog jest drogą duchowości małżeńskiej, ponieważ Chrystus wciela się w więź małżeńską. Wszystko, co służy umacnianiu i pogłębianiu tej więzi, jest więc drogą duchowości*³⁹.

Małżonkowie są w drodze do Boga. Na tej drodze winni dążyć do doskonałości. Pomocą do osiągnięcia tego celu jest zasygnalizowany wcześniej dialog. Jeżeli więc małżonkowie praktykują go w codzienności, poznają prawdę na własny temat. Ta prawda ukazuje z kolei Bożą rzeczywistość w odkryciu miłości Chrystusa do nich jako małżonków. W tym przypadku dialog małżeński staje się po prostu duchową rzeczywistością, wpisując się tym samym w duchowość małżeńską.

Podsumowując, należy stwierdzić, że podstawą duchowości małżeńsko-rodzinnej jest sakrament małżeństwa. Przykładem realizowanej w codzienności tej specyficznej duchowości jest Święta Rodzina. Związek

³⁷ H. CAFFAREL, *List miesięczny Equipes Notre-Dame*, Paryż 1961, za: EQUIPES NOTRE-DAME, *Ojciec Caffarel prorok małżeństwa...*, 31.

³⁸ J. GRZYBOWSKI, *Dialog jako droga duchowości w małżeństwie*, Kraków 2009, 204.

³⁹ Z. NOSOWSKI, *Wspólne marnowanie czasu*, „Tygodnik Powszechny” (2010) nr 11(3166), 12.

Józefa i Maryi *opierał się na Bogu, stąd jest idealnym pierwowzorem chrześcijańskiego małżeństwa. Sakramentalni małżonkowie powinni dążyć do tego, by naśladować Józefa i Maryję i uczynić ze swego małżeństwa kontynuację oraz środek zbawczego Wcielenia*⁴⁰. Małżonkowie winni zatem wprowadzić we wszystkie sfery swego życia Osobę Chrystusa.

Zasługujący na uwagę jest również fakt, że *specyficzną cechą duchowości małżeńskiej, którą buduje się na przykładzie życia Świętej Rodziny, jest możliwość osiągnięcia świętości w stanie małżeńskim, a także w podejmowaniu codziennych zajęć służących rozwojowi małżeństwa i rodziny*⁴¹. Duchowość małżeńska, która buduje miłość ich dwojga na sakramencie małżeństwa, prowadzić będzie zaangażowane w nią osoby do zbawienia. Nadto pomocą i środkiem do osiągnięcia tego celu będzie szeroko rozumiany dialog prowadzony z Bogiem i ludźmi, życie zgodne z zasadami ewangelicznymi oraz apostołat.

Ks. dr Andrzej Pryba MSF

Wydział Teologiczny

Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (Poznań)

ul. Klasztorna 2

PL - 62-530 Kazimierz Biskupi

e-mail: pryba@end.win.pl

La Santa Famiglia come l'esempio della spiritualità familiare

(Riassunto)

Nel mondo di oggi si può notare la grande interesse per la spiritualità, per questo in alcuni paesi suscita la speranza riguardo la rinascita delle relazioni umani sulla base dei valori cristiani. In questo contesto l'autore cerca di affrontare il tema della spiritualità familiare. Il punto di riferimento delle riflessioni è l'esempio della Santa Famiglia.

Nella prima parte del contributo l'autore ci presenta il significato della spiritualità matrimoniale e familiare. La spiritualità cristiana è un modo di vita di un uomo che cerca di unirsi con Dio attraverso Gesù Cristo. La spiritualità cristiana è lo spazio per la realizzazione della spiritualità del matrimonio che si esprime nella specifica religiosità, nell'ascesi e nel dialogo. La spiritualità

⁴⁰ J. GALOT, *Święty Józef...*, 41.

⁴¹ A. J. SOB CZYK, *Communio caritatis Świętej Rodziny z Nazaretu jako wzór życia duchowego współczesnej rodziny katolickiej*, Kazimierz Biskupi 2010, 247.

sia materimoniale che familiare appartiene alla spiritualità dei laici cristiani. Il fundamento sta nel sacramento del matrimonio.

La seconda parte dell'articolo riguarda il matrimonio di Maria e Giuseppe. Dio aveva verso la Famiglia di Nazareth un piano concreto. La figura centrale di questo piano è stato Gesù, Figlio di Dio, che attraverso l'Incarnazione si è fatto uomo. Che questa idea potrebbe diventare realtà, Dio ha bisogno di un uomo e una donna uniti in matrimonio. L'amore dei genitori è necessaria per il corretto sviluppo del bambino. Perciò non stupisce che Dio ha scelto Maria e Giuseppe come sposi i genitori e loro hanno risposto positivamente al suo invito.

Nella terza parte dell'articolo l'autore ci presenta gli principali elementi della spiritualità familiare nella vita quotidiana.